

12. Kafli

Hávamál (*Orð hins Háa*)

Söngur hins Háa er nokkurs konar ráðapraut. Hann er í þrennu lagi, skýrt afmarkaður með ólíku lagi, hver með sínu innra lagi. Fræðimenn hafa skiljanlega verið ráðþrota vegna þess hve ólíkir þessir þættir eru í þessu langa kvæði.

Fyrsti og lengsti hlutinn (I og II kafli) virðist vera bók um almenna siðmennt. Hann setur lesandanum reglur um almenn samskipti og að viðhalda vinskap, og útskýrir skyldur gestgjafans og gesta við borðhald, húsráð og góða drykkjusiði, svo og önnur almenn ráð og visku sem gagnast hrjúfu fólki við að aðlagast samfélaginu.

Annar hlutinn, sem hefst formlega í III kafla (103. kvæði), er stílaður til dvergsins Loðfaðir. Hér er lögð áhersla á réttar og virðulegar athafnir, á tillitsemi við aðra og vinsamlega framkomu. Loðfaðir er greinilega fyrsta skref í III versu fyrir þá sem þurfa leiðsagnar við í lámarks mannasiðum, en hann er enn dvergur í þeim skilningi að sál hans er enn að mestu óþroskuð í mannasiðum. Þessi hluti er skiljanlegur flestum okkar, og Loðfaðir getur á þessu stigi verið venjulegur maður. Smám saman geta dvergar þróast að fullu í menn. Sálir sem hafa vaknað til vitundar að nokkru leyti og leitast við að bæta sig. Loðfaðir er að lokum ávarpaður sem nemi eða lærisveinn í þriðja og síðasta hlutanum (V Kafla, 139. kvæði og til loka), sem er af allt öðrum toga. Þetta lýsir táknrænt mótstöðunni samhliða því að aðlagast þeirri innri sýn sem geymir

ólýsanlegan mikilleika. Þessi stuttu gagnorðu kvæði með lýsandi hugtök og innsæi geta veitt okkur svör í leit að guðlegri þekkingu.

Söng hins Háa er greinilega ætlað að ná til þriggja ólíkra áheyrendahópa. Fyrsti hlutinn er ætlaður almenningi, — óhefluðu fólki sem svarar aðeins einföldustu ráðum um daglega hegðun, næsti þeim sem taka við einfaldri siðfræði um almenna breytta hegðun. Að síðustu þeir sem skilja hann sem ákall til sálarinnar frá lærisveini sem helgað hefur líf sitt þjónustu við æðri tilgang. Þessu er beint til þeirra einstaklinga sem geta skilið tilgang hins æðsta og helgað krafta sína og tilgang að rifja upp rúnir - „nam ek upp rúnar“ - (139) Óðins, guðsins innra með okkur.

Þessi eðlilega þrískipting getur átt við í öllum hugsanakerfum og trúarbrögðum. Það er ávallt fjöldinn sem er sjálfselskur og stefnir að því að ná sem mestu úr umhverfi sínu og hafa ánægju af lífinu. Hann lagar sig að hinu venjubundna mynstri, krefst og bregst við af hlýðni. Annar hópur sem er nokkuð fjölmennur hefur gaman að því að velta fyrir sér yfirnáttúrulegum orsökum ýmissa viðburða og tekur jafnvel þátt í ýmissi hjátrúarlegri starfsemi. Meðal þeirra eru nokkrir sem leita og þrá meiri vitneskju og skilja að alheimurinn hefur að geyma óuppgötvaða leyndardóma, en þá skortir oft nægilegt innsæi og úthald sem aðeins næst með sjálfsaga.

Þriðji hópurinn er lítt þekktur, það eru þeir sem hafa kafað í sálarhelgi sína og hafa staðreynt nokkurn sannleik. Þeir eru hinir fáu útvöldu sem vinna fyrir andlegt náttúruleðli, ósnertir af lofi og lasti og án vissu um eigið líf, en með vissu um að það er hluti af háu markmiði sólkerfisins. Þeim er þetta engin persónuleg ánægja, en óeigingirni þeirra er grunnurinn og það sem knýr púlsinn í þróun alls mannkynsins, framför sem gefur manningum það mesta og besta.

Það er ávallt nauðsynlegt fyrir fræðara að greina á milli nemenda, þeir sem eru ótrauðir og staðfastir í að helga sig verkum goðanna fá meiri skerf af þekkingu og með henni mun meiri ábyrgð. Jesús sagði við lærisveina sína; „*Yður er gefinn leyndardómur Guðs ríkis. Hinir, sem fyrir utan eru, fá allt í dæmisögum*“ (Markúsarguðspjall 4:11). Lærisveinar Gautama, Búddha, fengu líka leiðbeiningar og þjálfun, svo var einnig í skóla Pythagorasar og hjá mörgum öðrum andlegum leiðbeinendum í gegnum aldirnar.

Söngur hins Háa ber með sér hvernig efninu er beint til mismunandi áheyranda, bæði í framsögn og efni. Þar sem fræðarinn talar til almennings endar efnið með kvæðum sem segja frá fyrri leit Óðins að þekkingu. Kvæði 104-110 lýsa með nokkuð óræðum texta hvernig Óðinn, með aðstoð íkornans Rata (sem gæti þýtt bor), boraði sig gegnum Jötnafjöll og kom inn í heim jötna í gervi svikuls snáks. Hann plataði dóttur Jötuns til að gefa sér að drekka úr viskubrunninum sem Jötuninn átti að gæta. Í sögunni er tvinnuð saman mörgum táknum, hvert með margvíslegum merkingum — sem er dæmigerð aðferð í launsögnum til að vísa í ákveðin sannindi. Borinn eða skökullinn Rati, eins og íkorninn í Lífsins tré, Yggdrasils, táknar vitund sem gefinn er aðgangur að neðstu efnisheimum, þar sem Óðinn öðlast visku sína, og einnig að hásæti hins hæsta. Gunnlöður Jötnadóttir, — sem var ókleift að stíga upp til goðanna, var skilin eftir í tárur, þó að Óðreri hafi verið gefinn dýr mjöður, „*Gunnlöð mér of gaf gullnum stóli á drykk ins dýra mjaðar*“ (105), —og „*Óðrerir er nú upp kom á alda vés jaðar*“ (107) hinn dýri mjöður, -stundum nefndur skáldamjöður, - innsæið. Óðreri,- vitundinni, var gefið innsæið og lyft upp um eitt þrep í stiga tilverunnar, jörðinni lyft upp úr fyrri jarðarskríni „*..alda vés jaðar.*“ Jötnar spyrja hvort goðið hafi sigrað eða tapað fyrir jötninum Suttungi (fyrri birting jarðarinnar). Óðni var kleyft að snúa óskaddaður aftur í goðheima.

Gunnlöður, „sú góða kona“ er tími sem er persónugerður, þar sem fjallhár efnisheimur föður hennar,— stærri hringur, að minnsta kosti hluti hans,

fagnaði verunni sem gat öðlast viskuvott. Það er líka gefið í skyn, -en út frá speki teófista hefur jörðin (sem hefur í sér þann helga mjöð) þróast frá fyrri birtingu í efnisþyngri mynd og sjá má í fylgihnetti hennar, tunglinu. Þeim gamla „*alda vés jaðar*“ vísar í það sem var.

Mannkynið hefur átt marga fræðara sem löngu eru gleymdir og hafa ýtt manninum áfram veginn og segja má að Óðinn hafi verið einn þeirra, því í *The Secret Doctrine* eftir H. P. Blavatsky segir:

..sá dagur er ekki fjarri er það sem hér hefur verið gefið úr hinum fornu tímaskráum mun verða sannað. Nútíma táknfræði mun öðlast þá vissu að jafnvel Óðinn, . . . sé einn hinna þrjátíu og fimm Buddhas, einn sá fyrsti, og meginlandið sem hann og kynþáttur hans tilheyrðu var eitt það elsta. — II, 423

Hvort síðasti hluti Hávamála hafi varðveist úr svo mikilli fortíð eða verið endurgerður í núverandi mynd af síðari fræðurum er ómögulegt að vita. Við sjáum í þessum kvæðum grunninn í andlegri kosmólógíu og finnum fyrir djúpri lotningu og þakklæti þegar við íhugum þá miklu fórn alheimsanda að vera bundinn Lífsins tré. Þessi guðlega verund varir meðan heimurinn er, því vitundarorka knýr tilveru heimsins og hún svalar þorsta sínum í viskubrunni Mímis, efninu sem heimarnir eru gerðir úr.

Kvæðin 137-42 sýna okkur ótrúlega nákvæma tjáningu á fornri visku og útskýrir hvernig lífsbirting og karmískar athafnir á öllum sviðum tilverunnar leiða af hverjum atburði, orði og athöfn til þess næsta. Sjöundi *galdurinn* segir að þessar leiðbeiningar skuli gefnar undir leyndarhjúp og síðustu kvæðin sýna af hverju það er. Því það er ekki mögulegt að skilja merkingu fræðslunnar fyrr en við erum tilbúin. Þau eru „*allþörf ýta sonum, óþörf jötna sonum, heill sá, er kvað, heill sá, er kann, njóti sá, er nam, heilir, þeirs hlýddu*“ (164). Aðeins andleg greind getur skilið innri merkingu; hið efnislega skammsýna eðli getur

það ekki, því það skortir innsæið til að höndla það. Af þeirri ástæðu er svo lítið vitað um launhelgiskóla fortíðarinnar, -og þá nýju— annað en það að þeir hafa verið til frá öndverðu. Þekkinguna sem þeir bjuggu yfir *átti ekki* segja neinum óviðkomandi, ekki vegna þess að það væri bannað, heldur vegna skilningsleysis. Þessi innri skilningur, eða samúð og kærleikur, verður að vera manni eðlilegur áður en meiri þekking verður skilin. Það fylgdi að ekki var mögulegt að svíkja Launhelgarnar að einu eða neinu leyti frekar en að hægt væri að útskýra æðri stærðfræði fyrir skordýri. Engu að síður var það alvarlegur galli að missa trúna og varð til að bæta á karma mannkynsins. En svo mikið má skilja að hinn upplýsti „kom til baka“ og gaf það til þeirra sem gátu skilið. Það sem Gylfi konungur sem Gangleri hafði lært gekk að lokum frá einum til annars (lok Gylfaginningar).

Hluti Hávamála er lofsöngur, eins og í mörgum öðrum launsagnakvæðum, og minnir á Rubaiyat eða Söng Salamóns, kannski vegna þess að þetta form er það sem kemst næst því að tjá djúpa upplifun af sameiningu við guðlega sjálfið, innri guðinn, og ekkert í efnislegri birtingu kemst nálægt því. Full víkkun mannglegrar vitundar tilheyrir aðeins þeim sem í öllu eðli sínu endurspegla guðinn innra með sér, þeim sem hafa algjöra stjórn á egói sínu og nefndir hafa verið Einherjar Óðins.

Hávamál

I.	
1.	því at óvíst er at vita,
Gáttir allar,	hvar óvinir
áðr gangi fram,	sitja á fleti fyrir.
um skoðask skyli,	
um skyggvast skyli,	2.

Gefendr heilir!
Gestr er inn kominn,
hvar skal sitja sjá?
Mjök er bráðr,
sá er á bröndum skal
síns of freista frama.

3.
Elds er þörf,
þeims inn er kominn
ok á kné kalinn;
matar ok váða
er manni þörf,
þeim er hefr um fjall farit.

4.
Vatns er þörf,
þeim er til verðar kemr,
þerru ok þjóðlaðar,
góðs of æðis,
ef sér geta mætti,
orðs ok endrþögu.

5.
Vits er þörf,
þeim er víða ratar;
dælt er heima hvat;

at augabragði verðr,
sá er ekki kann
ok með snotrum sitr.

6.
At hyggjandi sinni
skyli-t maðr hræsinn vera,
heldr gætinn at geði;
þá er horskr ok þögull
kemr heimisgarða til,
sjaldan verðr víti vörum,
því at óbrigðra vin
fær maðr aldregi
en mannvit mikit.

7.
Inn vari gestr,
er til verðar kemr,
þunnu hljóði þegir,
eyrum hlýðir,
en augum skoðar;
svá nýsisk fróðra hverr fyrir.

8.
Hinn er sæll,
er sér of getr
lof ok líknstafi;

ódælla er við þat,
er maðr eiga skal
annars brjóstum í.

9.
Sá er sæll,
er sjalfr of á
lof ok vit, meðan lifir;
því at ill ráð
hefr maðr oft þegit
annars brjóstum ór.

10.
Byrði betri
berr-at maðr brautu at
en sé mannvit mikit;
auði betra
þykkir þat í ókunnum stað;
slíkt er válaðs vera.

11.
Byrði betri
berr-at maðr brautu at
en sé mannvit mikit;
vegnest verra
vegr-a hann velli at
en sé ofdrykkja öls.

12.
Er-a svá gótt
sem gótt kveða
öl alda sona,
því at færa veit,
er fleira drekkur
síns til geðs gumi.

13.
Óminnishegri heitir
sá er yfir öldrum þrumir,
hann stelr geði guma;
þess fugls fjöðrum
ek fjötraðr vark
í garði Gunnlaðar.

14.
Ölr ek varð,
varð ofrölvi
at ins fróða Fjalars;
því er öldr bazt,
at aftr of heimtir
hverr sitt geð gumi.

15.
Þagalt ok hugalt

skyli þjóðans barn
ok vígdjarft vera;
glaðr ok reifr
skyli gumna hverr,
unz sinn bíðr bana.

16.

Ósnjallr maðr
hyggsk munu ey lifa,
ef hann við víg varask;
en elli gefr
hánum engi frið,
þótt hánum geirar gefi.

17.

Kópir afglapi
er til kynnis kemr,
þylsk hann um eða þrumir;
allt er senn,
ef hann sylg of getr,
uppi er þá geð guma.

18.

Sá einn veit
er víða ratar
ok hefr fjölð of farit,
hverju geði

stýrir gumna hverr,
sá er vitandi er vits.

19.

Haldi-t maðr á kerri,¹
drekki þó at hófi mjöð,
mæli þarft eða þegi,
ókynnis þess
vár þik engi maðr,
at þú gangir snemma at
sofa.

20.

Gráðugr halr,
nema geðs viti,
etr sér aldrtreaga;
oft fær hlægis,
er með horskum kemr,
manni heimskum magi.

21.

Hjarðir þat vitu,
nær þær heim skulu,
ok ganga þá af grasi;
en ósviðr maðr
kann ævagi

---

¹ Ker, oftast nauts,-eða hrútshorn. Það gekk ávall hringinn um borðið og ekki sett niður fyrr en tæmt var.

síns of mál maga.

22.

Vesall maðr
ok illa skapi
hlær at hvívetna;
hittki hann veit,
er hann vita þyrfti,
at hann er-a vamma vanr.

23.

Ósviðr maðr
vakir um allar nætr
ok hyggr at hvívetna;
þá er móðr,
er at morgni kemr,
allt er víl sem var.

24.

Ósnotr maðr
hyggr sér alla vera
viðhlæjendr vini;
hittki hann fiðr,
þótt þeir um hann fár lesi,
ef hann með snotrum sitr.

25.

Ósnotr maðr
hyggr sér alla vera
viðhlæjendr vini;
þá þat finnr,
er at þingi kemr,
at hann á formælendr fáa.

26.

Ósnotr maðr
þykkisk allt vita,
ef hann á sér í vá veru;
hittki hann veit,
hvat hann skal við kveða,
ef hans freista firar.

27.

Ósnotr maðr,
er með aldir kemr,
þat er bazt, at hann þegi;
engi þat veit,
at hann ekki kann,
nema hann mæli til margt;
veit-a maðr,
hinn er vettki veit,
þótt hann mæli til margt.

28.

Fróðr sá þykkisk,
er fregna kann
ok segja it sama;
eyvitu leyna
megu ýta synir,
því er gengr um guma.

29.

Ærna mælir,
sá er æva þegir,
staðlausu stafi;
hraðmælt tunga,
nema haldendr eigi,
oft sér ógótt of gelr.

30.

At augabragði
skal-a maðr annan hafa,
þótt til kynnis komi;
margr þá fróðr þykkisk,
ef hann freginn er-at
ok nái hann þurrfjallr
þruma.

31.

Fróðr þykkisk,
sá er flóttá tekr,

gestr at gest hæðinn;
veit-a görla,
sá er of verði glissir,
þótt hann með grömum
glami.

32.

Gumnar margir
erusk gagnhollir,
en at virði vrekask;
aldar róg
þat mun æ vera,
órir gestr við gest.

33.

Árliga verðar
skyli maðr oft fáa,
nema til kynnis komi:
str ok snópir,
lætr sem solginn sé
ok kann fregna at fáu.

34.

Afhvarf mikit
er til ills vinar,
þótt á brautu búi,
en til góðs vinar

liggja gagnvegir,
þótt hann sé firr farinn.

35.

Ganga skal,
skal-a gestr vera
ey í einum stað;
ljúfr verðr leiðr,
ef lengi sitr
annars fletjum á.

36.

Bú er betra,
þótt lítit sé,
halr er heima hverr;
þótt tvær geitr eigi
ok taugreftan sal,
þat er þó betra en bæn.

37.

Bú er betra,
þótt lítit sé,
halr er heima hverr;
blóðugt er hjarta,
þeim er biðja skal
sér í mál hvert matar.

38.

Vápnnum sínum
skal-a maðr velli á
feti ganga framar,
því at óvíst er at vita,
nær verðr á vegum úti
geirs of þörf guma.

39.

Fannk-a ek mildan mann
eða svá matar góðan,
at væri-t þiggja þegit,
eða síns féar
svági [glöggvan],
at leið sé laun, ef þægi.

40.

Féar síns,
er fengit hefr,
skyli-t maðr þörf þola;
oft sparir leiðum,
þats hefr ljúfum hugat;
margt gengr verr en varir.

41.

Vápnnum ok váðum
skulu vinir gleðjask;

þat er á sjalfum sýnst;
viðrgefendr ok endrgefendr
erusk lengst vinir,
ef þat bíðr at verða vel.

42.

Vin sínum
skal maðr vinr vera
ok gjalda gjöf við gjöf;
hlátr við hlátri
skyli hölðar taka
en lausung við lygi.

43.

Vin sínum
skal maðr vinr vera,
þeim ok þess vin;
en óvinar síns
skyli engi maðr
vinar vinr vera.

44.

Veiztu, ef þú vin átt,
þann er þú vel trúir,
ok vill þú af hánnum gótt
geta,
geði skaltu við þann blanda

ok gjöfum skipta,
fara at finna oft.

45.

Ef þú átt annan,
þanns þú illa trúir,
vildu af hánnum þó gótt
geta,
fagrt skaltu við þann mæla
en flátt hyggja
ok gjalda lausung við lygi.

46.

Það er enn of þann
er þú illa trúir
ok þér er grunr at hans
geði,
hlæja skaltu við þeim
ok um hug mæla;
glík skulu gjöld gjöfum.

47.

Ungr var ek forðum,
fór ek einn saman,
þá varð ek villr vega;
auðigr þóttumk,
er ek annan fann,

maðr er manns gaman.

48.

Mildir, fræknir
menn bazt lifa,
sjaldan sút ala;
en ósnjallr maðr
uggir hotvetna,
sýtir æ glöggr við gjöfum.

49.

Váðir mínar
gaf ek velli at
tveim trémönnum;
rekkar þat þóttusk,
er þeir rift höfðu;
neiss er nökkviðr halr.

50.

Hrörnar þöll,
sú er stendr þorpi á,
hlýr-at henni börkr né barr;
svá er maðr,
sá er manngi ann.
Hvat skal hann lengi lifa?

51.

Eldi heitari

brennr með illum vinum
friðr fimm daga,
en þá sloknar,
er inn sétti kemr,
ok versnar allr vinskapr.

52.

Mikit eitt
skal-a manni gefa;
oft kaupir sér í litlu lof,
með halfum hleif
ok með höllu kerri
fekk ek mér féлага.

53.

Lítilla sanda
lítilla sæva
lítill eru geð guma;
því allir menn
urðu-t jafnspakir;
half er öld hvar.

54.

Meðalsnotr
skyli manna hvern;
æva til snotr sé;

þeim er fyrða
fegrst at lifa,
er vel margt vitu.

55.

Meðalsnotr
skyli manna hverr,
æva til snotr sé;
því at snotrs manns hjarta
verðr sjaldan glatt,
ef sá er alsnotr, er á.

56.

Meðalsnotr
skyli manna hverr,
æva til snotr sé;
örlög sín
viti engi fyrir,
þeim er sorgalausastr sefi.

57.

Brandr af brandi
brenn, unz brunninn er,
funi kveikisk af funa;
maðr af manni
verðr at máli kuðr,
en til dælskr af dul.

58.

Ár skal rísa,
sá er annars vill
fé eða fjör hafa;
sjaldan liggjandi ulfr
lær of getr
né sofandi maðr sigr.

59.

Ár skal rísa,
sá er á yrkjendr fáa,
ok ganga síns verka á vit;
margt of dvelr,
þann er um morgin sefr,
hálf er auðr und hvötum.

60.

Þurra skíða
ok þakinna næfra,
þess kann maðr mjöt,
þess viðar,
er vinnask megi
mál ok misseri.

61.

Þveginn ok mettr
ríði maðr þingi at,
þótt hann sé-t væddr til vel;
skúa ok bróka
skammisk engi maðr
né hests in heldr,
þótt hann hafi-t góðan

62.

Snapir ok gnafir,
er til sævar kemr,
örn á aldinn mar;
svá er maðr,
er með mörgum kemr
ok á formælendr fáa.

63.

Fregna ok segja
skal fróðra hverr,
sá er vill heitinn horskr;
einn vita
né annarr skal,
þjóð veit, ef þrír ro.

64.

Ríki sitt
skyli ráðsnotra

hverr í hófi hafa;
þá hann þat finnr,
er með fræknum kemr
at engi er einna hvatastr.

65.

-- -- -- --

orða þeira,
er maðr öðrum segir
oft hann gjöld of getr.

66.

Mikilsti snemma
kom ek í marga staði,
en til síð í suma;
öl var drukkit,
sumt var ólagat,
sjaldan hittir leiðr í líð.

67.

Hér ok hvar
myndi mér heim of boðit,
ef þyrftak at málungi mat,
eða tvau lær hengi
at ins tryggva vinar,
þars ek hafða eitt etit.

68.

Eldr er beztr
með ýta sonum
ok sólar sýn,
heilyndi sitt,
ef maðr hafa náir,
án við löst at lifa.

69.

Er-at maðr alls vesall,
þótt hann sé illa heill;
sumr er af sonum sæll,
sumr af frændum,
sumr af fé ærnu,
sumr af verkum vel.

70.

Betra er lifðum
en sé ólifðum,
ey getr kvikr kú;
eld sá ek upp brenna
auðgum manni fyrir,
en úti var dauðr fyr durum.

71.

Haltr ríðr hrossi,
hjörð rekr handar vanr,

daufr vegr ok dugir,
blindr er betri
en brenndr séi,
nýtr manngi nás.

72.

Sonr er betri,
þótt sé síð of alinn
eftir genginn guma;
sjaldan bautarsteinar
standa brautu nær,
nema reisi niðr at nið.

73.

Tveir ro eins herjar,
tunga er höfuðs bani;
er mér í heðin hvern
handar væni.

74.

Nótt verðr feginn
sá er nesti trúir,
skammar ro skips ráar;
hverf er haustgríma;
fjölð of viðrir
á fimm dögum
en meira á mánuði.

75.

Veit-a hinn,
er vettki veit,
margr verðr af aurum api;
maðr er auðigr,
annar óauðigr,
skyli-t þann vítká váar.

76.

Deyr fé,
deyja frændr,
deyr sjalfr it sama,
en orðstírr
deyr aldregi,
hveim er sér góðan getr.

77.

Deyr fé,
deyja frændr,
deyr sjalfr it sama,
ek veit einn,
at aldrei deyr:
dómr um dauðan hvern.

78.

Fullar grindr

sá ek fyr Fitjungs sonum,
nú bera þeir vánar völr;
svá er auðr
sem augabragð,
hann er valtastr vina.

79.

Ósnotr maðr,
ef eignask getr
fé eða fljóðs munuð,
metnaðr hánum þróask,
en mannvit aldregi,
fram gengr hann drjúgt í
dul.

80.

Þat er þá reynt,
er þú að rúnum spyrr
inum reginkunnum,
þeim er gerðu ginnregin
ok fáði fimbulþulr,
þá hefir hann baszt, ef hann
þegir.

81.

At kveldi skal dag leyfa,
konu, er brennd er,

mæki, er reyndr er,
mey, er gefin er,
ís, er yfir kemr,
öl, er drukkit er.

82.

Í vindi skal við höggva,
veðri á sjó róa,
myrkri við man spjalla,
mörg eru dags augu;
á skip skal skriðar orka,
en á skjöld til hlífar,
mæki höggs,
en mey til kossa.

83.

Við eld skal öl drekka,
en á ísi skríða,
magran mar kaupa,
en mæki saurgan,
heima hest feita,
en hund á búi.

II.

84.

Meyjar orðum

skyli manngi trúa
né því, er kveðr kona,
því at á hverfanda hvéli
váru þeim hjörtu sköpuð,
brigð í brjóst of lagið.

85.

Brestanda boga,
brennanda loga,
gínanda ulfi,
galandi kráku,
rýtanda svíni,
rótlausum viði,
vaxanda vági,
vellanda katli,

86.

Fljúganda fleini,
fallandi báru,
ísi einnættum,
ormi hringlegnum,
brúðar beðmálum
eða brotnu sverði,
bjarnar leiki
eða barni konungs.

87.

Sjúkum kalfi,
sjalfráða þræli,
völu vilmæli,
val nýfelldum.

88.

Akri ársánum
trúi engi maðr
né til snemma syni,
- veðr ræðr akri.
en vit syni;
hætt er þeira hvárt.

89.

Bróðurbana sínum
þótt á brautu mæti,
húsi hálfbrunnu,
hesti alskjótum,
- þá er jór ónýtr,
ef einn fótr brotnar -,
verði-t maðr svá trygg
at þessu trúi öllu.

90.

Svá er friðr kvenna,
þeira er flátt hyggja,
sem aki jó óbryddum

á ísi hálum,
teitum, tvévetrum
ok sé tamr illa,
eða í byr óðum
beiti stjórnlausu,
eða skyli haltr henda
hrein í þáfjalli.

91.

Bert ek nú mæli,
því at ek bæði veit,
brigðr er karla hugr konum;
þá vér fegrst mælum,
er vér flást hyggjum:
þat tælir horska hugi.

92.

Fagrt skal mæla
ok fé bjóða,
sá er vill fljóðs ást fá,
líki leyfa
ins ljósa mans,
sá fær, er fríar.

93.

Ástar firna
skyli engi maðr

annan aldregi;
oft fá á horskan,
er á heimskan né fá,
lostfagrir litir.

94.
Eyvitar firna
er maðr annan skal,
þess er um margan gengr
guma;
heimska ór horskum
gerir hölða sonu
sá inn máttki munr.

95.
Hugr einn þat veit,
er býr hjarta nær,
einn er hann sér of sefa;
öng er sótt verri
hveim snotrum manni
en sér engu at una.

96.
Þat ek þá reynda,
er ek í reyri sat,
ok vættak míns munar;
hold ok hjarta

var mér in horska mær;
þeygi ek hana at heldr
hefik.

97.
Billings mey ²
ek fann beðjum á
sólhvíta sofa;
jarls ynði
þótti mér ekki vera
nema við þat lík at lifa.

98.
"Auk nær aftni
skaltu, Óðinn, koma,
ef þú vilt þér mæla man;
allt eru ósköp,
nema einir viti
slíkan löst saman."

99.
Aftir ek hvarf
ok unna þóttumk
vísu vilja frá;
hitt ek hugða,
at ek hafa mynda

---

² Billings mær,-snjóhvít jörðin, einnig kölluð Rind.

geð hennar allt ok gaman.

100.

Svá kom ek næst,
at in nýta var
vígdrótt öll of vakin
með brennandum ljósum
ok bornum viði,
svá var mér vílstígr of
vitaðr.

101.

Auk nær morgni,
er ek var enn of kominn,
þá var saldrótt of sofin;
grey eitt ek þá fann
innar góðu konu
bundit beðjum á.

102.

Mörg er góð mæð,
ef görva kannar,
hugbrigð við hali;
þá ek þat reynda,
er it ráðspaka
teygða ek á flærðir fljóð;
háðungar hveðrar

leitaði mér it horska man,
ok hafða ek þess vettki
vífs.

III.

103.

Heima glaðr gumi
ok við gesti reifr,
sviðr skal um sig vera,
minnigr ok málugr,
ef hann vill margfróðr vera,
oft skal góðs geta;
fimbulfambi heitir,
sá er fátt kann segja,
þat er ósnotrs aðal.

104.

Inn aldna jötun ek sóttá,
nú em ek aftr of kominn:
fátt gat ek þegjandi þar;
mörgum orðum
mæltá ek í minn frama
í Suttungs sölum.

105.

Gunnlöð mér of gaf

gullnum stóli á
drykk ins dýra mjaðar;
ill iðgjöld
lét ek hana eftir hafa
síns ins heila hugar,
síns ins svára sefa.

106.

Rata munn
létumk rúms of fá
ok um grjót gnaga;
yfir ok undir
stóðumk jötna vegir,
svá hætta ek höfði til.

107.

Vel keypts litar
hefi ek vel notit,
fás er fróðum vant,
því at Óðrerir
er nú upp kominn
á alda vés jaðar.

108.

lfi er mér á,
at ek væra enn kominn
jötna görðum ór,

ef ek Gunnlaðar né nytak,
innar góðu konu,
þeirar er lögðumk arm yfir.

109.

Ins hindra dags
gengu hrímpursar
Háva ráðs at fregna
Háva höllu í;
at Bölverki þeir spurðu,
ef hann væri með böndum
kominn
eða hefði hánum Suttungr
of sóit.

110.

Baugeið Óðinn,
hygg ek, at unnit hafi;
hvat skal hans tryggðum
trúa?
Suttung svikinn
hann lét sumbli frá
ok grætta Gunnlöðu.

IV.

111.

Mál er at þylja

pular stóli á
Urðarbrunni at,
sá ek ok þagðak,
sá ek ok hugðak,
hlýdda ek á manna mál;
of rúnar heyrða ek dæma,
né of ráðum þögðu
Háva höllu at,
Háva höllu í,
heyrða ek segja svá:

112.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
nótt þú rís-at
nema á njósn séir
eða þú leitir þér innan út
staðar.

113.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
fjölkunnigri konu

skal-at-tu í faðmi sofa,
svá at hon lyki þik liðum.

114.

Hon svá gerir,
at þú gáir eigi
þings né þjóðans máls;
mat þú vill-at
né mannskis gaman,
ferr þú sorgafullr at sofa.

115.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
annars konu
teygðu þér aldregi
eyrarúnu at.

116.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
á fjalli eða firði,
ef þik fara tíðir,

fásktu at virði vel.

117.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
illan mann
láttu aldregi
óhöpp at þér vita,
því at af illum manni
fær þú aldregi
gjöld ins góða hugar.

118.

Ofarla bíta
ek sá einum hal
orð illrar konu;
flaráð tunga
varð hánum at fjörlagi
ok þeygi of sanna sök.

119.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:

veistu, ef þú vin átt,
þann er þú vel trúir,
far þú at finna oft,
því at hrísi vex
ok hávu grasi
vegr, er vættki treðr.

120.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
góðan mann
teygðu þér at gamanrúnum
ok nem líknargaldr, meðan
þú lifir.

121.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
vin þínum
ver þú aldregi
fyrri at flaumslitum;
sorg etr hjarta,
ef þú segja né náir

einhverjum allan hug.

122.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
orðum skipta
þú skalt aldregi
við ósvinna apa,

123.

Því at af illum manni
mundu aldregi
góðs laun of geta,
en góðr maðr
mun þik gerva mega
líknfastan at lofi.

124.

Sifjum er þá blandat,
hver er segja ræðr
einum allan hug;
allt er betra
en sé brigðum at vera;
er-a sá vinr öðrum, er vilt
eitt segir.

125.

Ráðumk, þér Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
þrimr orðum senna
skal-at-tu þér við verra
mann
oft inn betri bilar,
þá er inn verri vegr.

126.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
skósmiðr þú verir
né skeftismiðr,
nema þú sjalfum þér séir:
skór er skapaðr illa
eða skaft sé rangt,
þá er þér böls beðit.

127.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -

njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
hvars þú böll kannt,
kveð þú þér böllvi at
ok gef-at þínum fjándum
frið.

128.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
illu feginn
ver þú aldregi,
en lát þér at góðu getit.

129.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
upp líta
skal-at-tu í orrustu,
- gjalti glíkir
verða gumna synir, -
síðr þitt of heilli halir.

130.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
ef þú vilt þér góða konu
kveðja at gamanrúnum
ok fá fögnuð af,
fögru skaltu heita
ok láta fast vera;
leiðisk manngi gótt, ef getr.

131.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
varan bið ek þik vera
ok eigi ofvaran;
ver þú við öll varastr
ok við annars konu
ok við þat it þriðja,
at þjófar né leiki.

132.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -

njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
at háði né hlátri
hafðu aldregi
gest né ganganda.

133.

Oft vitu ógörla,
þeir er sitja inni fyrir,
hvers þeir ro kyns, er
koma;
er-at maðr svá góðr
at galli né fylgi,
né svá illr, at einugi dugi.

134.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
at hárum þul
hlæ þú aldregi,
oft er gótt, þat er gamlir
kveða;
oft ór skörpum belg
skilin orð koma
þeim er hangir með hám

ok skollir með skrá
ok váfir með vílmögum.

135.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
gest þú né geyja
né á grind hrekir;
get þú váluðum vel.

136.

Rammt er þat tré,
er ríða skal
öllum at upploki;
baug þú gef,
eða þat biðja mun
þér læs hvers á liðu.

137.

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir, -
njóta mundu, ef þú nemr,
þér munu góð, ef þú getr -:
hvars þú öl drekkir,
kjós þér jarðar megin,

því at jörð tekr við öldri,
en eldr við sóttum,
eik við abbindi,
ax við fjölkynngi,
höll við hýrógi,
- heiftum skal mána kveðja,
-
beiti við bitsóttum,
en við bölví rúnar,
fold skal við flóði taka.

V.

138.
Veit ek, at ek hekk
vindga meiði á
nætr allar níu,
geiri undaðr
ok gefinn Óðni,
sjalfr sjalfum mér,
á þeim meiði,
er manngi veit
hvers af rótum renn.

139.
Við hleifi mik sældu
né við hornigi;

nýsta ek niðr,
nam ek upp rúnar,
æpandi nam,
fell ek aftr þaðan.

140.

Fimbulljóð níu
nam ek af inum frægja syni
Bölþorns, Bestlu föður,
ok ek drykk of gat
ins dýra mjaðar,
ausinn Óðreri.³

141.

Þá nam ek frævask
ok fróðr vera
ok vaxa ok vel hafask,
orð mér af orði
orðs leitaði,
verk mér af verki
verks leitaði.

142.

---

³ Bölþorn er auðýnilega Þruðgelmir, sá er lífgjafinn í fyrri hringrás. Bestla er systir Bargelmirs, eiginkona Búr og er kvenhliðin karma síðustu hringrásar og þar með upprunakarma núverandi hringrásar. Óðreri er brunnur Mímis, uppruni visku þeirrar sem goðarnir sóttu í við upphaf nýrrar birtingu.

Rúnar munt þú finna
ok ráðna stafi,
mjök stóra stafi,
mjök stinna stafi,
er fáði fimbulpulr
ok gerðu ginnregin
ok reist hrofr rögna.

143.

Óðinn með ásum,
en fyr alfum Dáinn,
Dvalinn ok dvergum fyrir,
Ásviðr jötnum fyrir,
ek reist sjalfr sumar.

144.

Veistu, hvé rísta skal?
Veistu, hvé ráða skal?
Veistu, hvé fáa skal?
Veistu, hvé freista skal?
Veistu, hvé biðja skal?
Veistu, hvé blóta skal?
Veistu, hvé senda skal?
Veistu, hvé sóa skal?

145.

Betra er óbeðit

en sé ofblótit,
ey sér til gildis gjöf;
betra er ósent
en sé ofsóit.
Svá Þundr of reist ⁴
fyr þjóða rök,
þar hann upp of reis,
er hann aftr of kom.

VI.

146.

Ljóð ek þau kann,
er kann-at þjóðans kona
ok mannskis mögr.
Hjalp heitir eitt,
en þat þér hjalpa mun
við sökum ok sorgum
ok sútum görvöllum.

147.

Þat kann ek annat,
er þurfu ýta synir,
þeir er vilja lækna lifa.

148.

---

⁴ Þundur, tímahringur

Það kann ek þriðja:
ef mér verður þörf mikil
hafts við mína heftmögu,
eggjar ek deyfi
minna andskota,
bíta-t þeim vörn né velir.

149.

Þat kann ek it fjórða:
ef mér fyrðar bera
bönd að boglimum,
svá ek gel,
at ek ganga má,
sprettr mér af fótum fjöturr,
en af höndum haft.

150.

Þat kann ek it fimmta:
ef ek sé af fári skotinn
flein í folki vaða,
fýgr-a hann svá stinnt,
at ek stöðvig-a-k,
ef ek hann sjónum of sék.

151.

Þat kann ek it sétta:
ef mik særir þegn

á vrótum hrás viðar,
ok þann hal
er mik heifta kveður,
þann eta mein heldr en
mik.

152.

Þat kann ek it sjaunda:
ef ek sé hávan loga
sal of sessmögum,
brennr-at svá breitt,
at ek hánum bjargig-a-k;
þann kann ek galdr at gala.

153.

Þat kann ek it átta,
er öllum er
nytsamligt at nema:
hvars hatr vex
með hildings sonum
þat má ek bæta brátt.

154.

Þat kann ek it níunda:
ef mik nauður of stendr
at bjarga fari mínu á floti,
vind ek kyrri

vági á
ok svæfik allan sæ.

155.

Þat kann ek it tíunda:
ef ek sé túnriður
leika lofti á,
ek svá vinnk,
at þær villar fara
sinna heimhama,
sinna heimhuga.

156.

Þat kann ek it ellifta:
ef ek skal til orrostu
leiða langvini,
und randir ek gel,
en þeir með ríki fara
heilir hildar til,
heilir hildi frá,
koma þeir heilir hvaðan.

157.

Þat kann ek it tolfra:
ef ek sé á tré uppi
váfa virgilná,
svá ek ríst

ok í rúnum fák,
at sá gengr gumi
ok mælir við mik.

158.

Þat kann ek it þrettánda:
ef ek skal þegn ungan
verpa vatni á,
mun-at hann falla,
þótt hann í folk komi,
hnígr-a sá halr fyr hjörum.

159.

Þat kann ek it fjögurtánda:
ef ek skal fyrða liði
telja tíva fyrir,
ása ok alfa
ek kann allra skil;
fár kann ósnotr svá.

160.

Þat kann ek it fimmtánda
er gól Þjóðrerir
dvergr fyr Dellings durum:
afl gól hann ásum,
en alfum frama,
hyggju Hroftatý.

161.

Þat kann ek it sextánda:
ef ek vil ins svinna mans
hafa geð allt ok gaman,
hugi ek hverfi
hvítarmri konu,
ok sný ek hennar öllum
sefa.

162.

Þat kann ek it sjautjándá
at mik mun seint firrask
it manunga man.
Ljóða þessa
mun þú, Loddfáfnir,
lengi vanr vera;
þó sé þér góð, ef þú getr,
nýt ef þú nemr,
þörf ef þú þiggr.

163.

Þat kann ek it átjándá,
er ek æva kennik
mey né manns konu,
- allt er betra,
er einn of kann;

þat fylgir ljóða lokum, -
nema þeiri einni,
er mik armi verr,
eða mín systir sé.

VII.

164.

Nú eru Háva mál
kveðin Háva höllu í,
allþörf ýta sonum,
ópörf jötna sonum;
heill sá, er kvað,
heill sá, er kann,
njóti sá, er nam,
heilir, þeirs hlýddu.